

**Многу кратка историја на
македонскиот народ
од праисторијата до денес**

Ристо Стефов

Многу кратка историја на македонскиот народ од праисторијата до денес

Published by:

Risto Stefov Publications
rstefov@hotmail.com

Toronto, Canada

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or by any information storage and retrieval system without written consent from the author, except for the inclusion of brief and documented quotations in a review.

English Version Copyright © 2008 by Risto Stefov
Macedonian Version Copyright © 2012 by Risto Stefov
Translated from English to Macedonian by Sonja Prus

e-book edition

СОДРЖИНА

Вовед.....	4
Преисториска Македонија.....	6
Античка Македонија.....	8
Римска Македонија.....	12
Македонците во Индија и Пакистан.....	14
Појава на христијанството.....	15
Византиска Македонија.....	17
Кирил и Методиј.....	19
Средновековна Македонија.....	21
Отоманска Македонија.....	22
Движењето за независност.....	24
Поделена Македонија.....	29
Првата светска војна.....	30
Периодот помеѓу Големите војни.....	31
Втората светска војна и Македонците во Југославија.....	32
Грчката граѓанска војна и Македонците во Грција.....	33
Македонците во Бугарија.....	36
Македонците во Албанија.....	38
Република Македонија.....	39
Македонците во дијаспората.....	42
Библиографија.....	43

Вовед

Македонија е древна земја чија историја се протега наназад илјадници години пред Христа. Она по што Македонија е најпозната е нејзиниот кралот Филип II кој ја проширил територијата на Македонија, ги обединил различните племиња што ги освоил и направил големи политички, економски и воени чекори, трансформирајќи ја Македонија од обична држава во супер-сила. Потоа, неговиот син Александар Велики ја претворил Македонија во голема империја што се протегала од Источна Европа до западните граници на Кина.

Македонија е, исто така, земја која била окупирана од освојувачи, авантуристи и колонисти, вклучувајќи ги Римјаните, Византијците и Турците, кои владееле со неа многу векови, но не можеле да го избришат нејзиното автохтоно име кое опстоило до ден-денес.

Уште од потпаѓањето на Македонија во рацете на Римјаните, македонскиот народ се борел за својата слобода, но никогаш не пожестокото отколку во 1903 година кога целиот македонски народ се кренал против отоманскиот окупатор во славната, но катастрофална борба. Неуспевајќи да се изборат за своја независност, Македонците станале плен на нивните амбициозни соседи: Грците, Србите и Бугарите, кои, во 1912 година, под маската за ослободување, ги испратиле своите војски да ја нападнаат и освојат Македонија. Потоа, со помош на македонскиот народ, тие ги протерале Турците, но, наместо да ја ослободат Македонија, ја окупирале и се бореле еден против друг за што поголомо парче земја од неа.

Војната помеѓу Грција, Србија и Бугарија завршила со Букурешкиот договор од 1913 година. И покрај протестите на македонскиот народ, трите агресора ја поделиле Македонија на три дела и истите ги присоединиле кон себе.

Како резултат на тоа, Грција зела лавовски дел од 35,169 квадратни километри (51%); Кралството на Србите, Хрватите и Словенците задржало 25,774 квадратни километри (39%); а на Бугарија ѝ било дозволено да земе, по мала ревизија, 6,798 квадратни километри (10%).

Во текот на Втората светска војна (1941-1945) македонскиот народ во целиот географски регион на Македонија учествувал во антифашистичката коалиција во согласност со ветувањето на Атлантската повелба според кое “сите земји кои учествуваат во борбата против фашизмот ќе изберат свој форма на владеење и ќе им биде овозможено да живеат безбедно во рамките на своите граници, и на сите земји им се дава уверување дека сите народи во сите земји може да живеат во слобода“.

Само Југославија го одржала своето ветувања и дозволила создавање на една македонска република во рамките на Федеративната Народна Република Југославија. Грција и Бугарија ги игнорирале своите ветувања

и, по конфликтот, повторно продолжиле со своите тврдења дека Македонците не постојат и како такви одбиле да ги признаат македонските малцинства што живеат во нивните држави.

Со распаѓањето на Југославија во доцните 1980-ти, Република Македонија преку референдум ја прогласи својата независност и во 1991 година стана суверена и независна држава. Македонците во Грција и Бугарија, од друга страна, сè уште не се признати и никакви права не им се доделени, дури ниту оние најосновните човекови права што им припаѓаат во согласност со меѓународните норми на кои Грција и Бугарија се потписнички и се должни да ги почитуваат.

Откако Република Македонија ја прогласи својата независност во 1991 година, Грција води пропагандни кампањи против македонскиот народ и инсистира на тоа Македонците да не го користат името „Македонија“, бидејќи името „Македонија“ исклучиво припаѓа на Грција. Без ниту ронка доказ, Грција го користи овој изговор за да ја блокира Република Македонија да се приклучи и да стане членка на меѓународни институции.

Не постои никакво оправдување или привилегија за она што Грција го прави, бидејќи Македонија, историски, никогаш не припаѓала на Грција.

Бидејќи името „Македонија“ е вткаено во македонскиот етнички идентитет, никој, освен самите Македонците, нема право да одлучува како да се нарекуваат себеси.

Македонија е библиска земја и е позната како Македонија веќе три илјади години, уште од почетокот на првиот милениум пред Христа. Иако Македонија денес е поделена помеѓу Грција, Бугарија, Република Македонија и Албанија, автохтоните етнички Македонци чии предци се родени во Македонија сè уште гледаат на Македонија, а не Грција, Бугарија или на Србија, како на нивна татковина. Сите етнички Македонци кои живеат во Грција, Бугарија, Албанија, Република Македонија, во САД, Канада, Австралија и ширум светот, кои имаат корени во Македонија, сметаат дека припаѓаат на Македонија и имаат право да изберат како да го именуваат своето родното место што ги поврзува со нивното историско минато. Со други зборови, ниту Грција, ниту Бугарија, ниту Албанија, па дури ниту Република Македонија, нема право да избере име за татковината на етничкиот македонскиот народ. Единствено самите етничките Македонци, како целина, го имаат тоа право.

Преисториска Македонија

Не е познато од кога точно постои Македонија и кои биле нејзините први владетели. Конвенционалната историјата го датира раѓањето на градот Еге (Aegae) и на Аргеадската македонска кралска династија околу почетокот на VII век пред Христа, со Пердика I како нејзин прв владетел.

Сепак, постојат докази што лоцираат мала група луѓе кои себеси се идентификувале како Македонци уште во X век пред Христа. Овие луѓе живееле во регионот меѓу денешниот Костур и Лерин, чиј центар се наоѓал во денешното место Рупишча, исто така наречено Аргос Орестикон од класичните историчари.

Сегашната теорија е дека праисториските Македонци потекнуваат од мешавина на луѓе од племињата на Пелазгите, Илирите, Тракијците и Фригијците, кои живееле во тој регион околу почетокот на првиот милениум пред Христа.

Се чини дека времето околу илјада години пред Христа бил клучен период во развојот на првото македонско кралство. Додека сè уште било во племенска фаза, ова мало македонско кралство од тогаш почнало да здобива воена сила и да врши политичко влијание во регионот. Легендата вели дека првиот владетел кој ја воспоставил Аргеадската кралска династија во Рупишча бил кралот Каран (Caranus) кој, се верува, дека е првиот крал кој владеел со македонското кралство од околу 808 до 778 година пред Христа.

Како што Фригијските племиња започнале да ја напуштаат западна Македонија и да се повлекуваат во Анадолија, така зад нив останувал вакуум што со времето бил пополнуван од страна на Македонците кои полека напредувале кон исток и ги заземале напуштените плодни земјишта. На македонскиот народ му требало околу еден век да мигрира кон исток, но до IX век пред Христа, направиле нивното присуство да се чувствува во Централна Македонија.

Со текот на годините, како што македонското кралство се ширело, така неговото центар се преселил во Еге, во близина на денешниот Воден.

Знаеме од Херодот дека Пердика и неговите браќа го преселиле македонскиот центар, но никаков податок не е даден. „Херодот (8.183) пишува дека „[Пердика] отишол во друг дел од Македонија и се населил во близина на градините именувани по Мида, синот на Гордиј ... над градината се извишува планината наречена Бермион, неосвоива зимно време’." (Стр. 65, Јуџин Борза, Во сенката на Олимп, појавата на Македон/ Eugene Borza, In the Shadow of Olympus The Emergence of Macedon/).

Градот Ега е основан во близина на Воден, во текот на VII век пред Христа и станал втора македонскиот главен град. Хамонд проценува

дека Пердика дошол на престолот во 650 година пред Христа. (Страна 11, Хамонд, Чудото Македонија/ Hammond, The Miracle that was Macedonia)

Херодот продолжува: „Од Пердика, за кого зборуваме тука, Александар води корени на следниов начин: Александар бил син на Аминта; Аминта на Алкест/Alcetas/; татко на Алкест бил Аероп/Аегорус/; на Аероп, Филип; на Филип, Аргеј/Argaeus/; на Аргеј, Пердика, првиот суверен.“ Со други зборови, познатите кралеви на Македонија пред времето на Херодот владееле како што следува: Каран, Коин, Киримас Пердика I, Аргеј, Филип I, Аероп I, Алкест, Аминта I и Александар I.

Античка Македонија

Александар I (498-454 п.н.е.) ја проширил територијата на Македонија и, до 5 век пред Христа, Македонците создале обединето царство.

Александар бил персиски сојузник во Војните помеѓу Градовите-држави и Персија. Под поимот 'градови-држави' мислам на градовите јужно од планината Олимп, како Атина, Теба, Спарта, Коринт и други, кои во тоа време постоела како независни држави. Кога Македонија се појавила на меѓународната сцена, својата прва монети ја исковала за да го афирмира името на царот. Синот на Александар, Пердика II (453-413 п.н.е.) владеел со Македонија во текот на Пелопонеските војни и бил на страната и на Спарта и на Атина, грижејќи се за интересите на Македонија и, во исто време, да се осигури дека рамнотежата на моќта ќе биде одржувана.

Архелај I (413-399 п.н.е.) ја направил Македонија да биде значајна економска сила, продавајќи граѓа на Атина. Тој, исто така, ја проширил инфраструктура и одбраната на Македонија, градејќи патишта и тврдини и реорганизирајќи ја македонската војска (Тукид, II.100). Тој, исто така, го преселил главниот град на Македонија од Еге во Пела и ги основал Македонските олимписки игри во Дион, светиот град на Македонците. (Хер. V.22)

Архелај I бил случајно ранет за време на лов во 399 пред Христа и починал од раните. Неговата прерана смрт предизвикала хаос во Аргеадската династија, речиси, шест години по што Аминта III се појавил како водечка личност која следна ќе владее со Македонија. Аминта III бил правнук на Александар I.

Откако ги оставил работите во неговото царство нерешени, Аминта III починал во 370 пред Христа, препуштјаќи му го престолот на својот најстар син Александар II. „Деценијата во 360 година, го турнало Кралството на Македон во нова династички криза, засилена со непрекинатите надворешни закани. Во почетокот на неговото владеење, Александар бил принуден да ги поткупи Илирите, иако е проблематично дали тој, исто така, им го дал и својот помлад брат, Филип (иднината Филип II), како заложник.“ (Стр. 189, Јуџин Борза, Во сенките на Олимп, појавата на Македон)

Аминта III владеел од 393 до 370 пред Христа и водел политика на исцрпување и ослабување на Градовите-држави. Неговите два сина, Александар II и Пердика III, владееле подоцна, но само накратко. Александар II водел експанзионистичка политика и упаднал во регионот јужно од Олимп. Во Тесалија, поставил македонски гарнизони во градовите и одбил да ги евакуира истите. Теба, која во тоа време била град-држава со најголема воена сила, интервенирала и ги принудила гарнизоните да си заминат, земајќи го Филип, најмладиот брат на Александар II, како заложник за да ја осигури покорноста на

Македонија. По смртта на Александар II, неговиот брат Пердика III го наследил престолот. За жал, Пердика III бил убиен во една битка заедно со 4.000 негови македонски војници додека се бореле со Илирите. Третиот син на Аминта, Филип II, станал наредниот македонски крал.

Филип II (359-336 п.н.е.) бил еден од најголемите луѓе на Европа (Теоп./Theop.F.GR.H. f, 27), кој бил заслужен за проширување и обединување на Македонија и за нејзино претворање во прва европска држава и сила во модерната смисла на зборот – организирана држава со заеднички национален идеал.

Филип II ги покорил сите соседи на Македонија, вклучувајќи ги Илирите, Тракијците и градовите-држави и ја направил Македонија да биде најмоќно царство на Балканот. Бил особено суров кон градовите-држави што ги окупирале териториите на периферијата на Македонија, каде што ги истерал колонистите и сите нивни градби ги срамнил со земја.

Во 338 пред Христа, неколку градови-држави создале коалиција и нивните војски се здружиле за да се обидат да го спречат Филип да навлезе на југот на Пелопонез, но Македонците ја поразиле коалицијата во битката кај Херонеја. Филип станал хегемон на градовите-држави.

Филип, исто така, имал за цел да ја освои и Персиската империја, но, за жал, бил убиен пред да има можност своите планови да ги преточи во акција. Бил трагично убиен за време на свадбените прослави на неговата ќерка Клеопатра.

Александар III Велики (356-323 п.н.е.), син на Филип II, го наследил својот татко на возраст од 20 години и веднаш ги угушил сите востанија предизвикани од Тракијците, Илирите и градовите-држави кои кренале бунтови кога дознале за смртта на Филип. Во обид да ја спроведе политика на татко му и да покаже дека не толерира револти од страна на неговите потчинети, Александар ја срамнил Теба со земја откако извршил масакр на 6.000 жители и продал 30.000 нејзини жители како робови.

Како главен водач на македонската војска и на сојузничките сили, Александар ја нападнал и навлегол во Персија и по своите победи во трите големи битки кај Граник, Ис и Гавгамела, ја покорил Персиската империја и ја заменил со една македонска империја која се протегала од Европа до Египет и до Индија. Од тогаш па сè до доаѓањето на Рим, Македонците ги обликувале настаните на овој огромен простор речиси три века.

На Александар III бу била дадена титулата „Велики“ од страна на Римјаните откако постигнал толку многу за толку кратко време. Оттогаш, секој генерал ја проучувал неговата тактика и се обидува да му парира, но, безуспешно.

Покрај тоа што не изгубил ниту една битка во текот на целата негова кариера, Александар е заслужен за создавањето на најмалку осумнаесет

градови, некои многу познати како што е Александрија во Египет, за отворање трговските патишта помеѓу Истокот и Западот, што се протегае од Европа до Африка и до далечната Индија. Доколку живеел подолго, Александар ќе го освоеше Западот, започнувајќи со Картагина и денес светот ќе беше поинакво место.

Ако на Александар му се суди за неговите дела, нека биде тоа за сите негови дела, а не само за неговите освојувања и за воен гениј во себе. Александар бил искусен политичар со визија за обединување на сите светски нации заедно како рамноправни, во еден демократски систем (во модерна смисла на зборот). Покрај неговите политички квалитети, Александар, исто така, пројавувал голем интерес за културата и природните науки. Секаде каде што одел, градел градови, библиотеки, културни центри, музеи и многу други светски чуда. Слушал поезија и гледал комедии и учествувал во дебати. Се среќавал со многу луѓе со различни интереси, а луѓето, на чии достигнувања најмногу им се восхитувал, ги праќал во Македонија за Македонците да може да се забавуваат и уживаат. Им наложил на своите природни научници да ја испитуваат и документираат флората, фауната и минерално богатство на овој нов свет. Техниките и знаењета стекнати во тие денови сè уште се применуваат и ден-денес. Ги украсил сите градини на Македонија, вклучувајќи ги и оние во Пела, со растенија што даваат најдобри овошни плодови и цветови што Азија имала да ги понуди. Секаде каде што одел, го подучувал локалното население за културата, уметничките вештини и природната медицина. Како што Мајкл Вуд открива во документарниот филм „По стапките на Александар Велики“, овие дарови кои Александар им ги дал на азиските народи сè уште се паметат до ден-денес. Како што продолжил да ги ослободува азиските народи од персиската доминација, така Александар бил пречекуван со ентузијазам и продолжил да биде величен како ослободител.

Интересно е да се напомене дека војниците на градовите-држави не учествувале во ниту една битка на Александар, бидејќи тие служеле повеќе како заложници за мир и гаранции за безбедноста на македонските окупациски сили во градовите-држави, отколку како борци. Не само што тие немале важна улога во било која од големите битки, туку, тие не биле ниту команданти на градовите-држави, бидејќи Македонците командувале со своите редови.

Неочекувана смрт на Александар му донело на македонското царство немири, почнувајќи со бунтовите од градовите-држави кога 23.000 платеници на градовите-држави биле забележани во Азија (Диодор, 18.7.3-9) и со крвавиот крај на Ламинската војна (Lamian War) во која коалицијата на градовите-држави не успеала, повторно, да извојува слобода од Македонците. (Диодор, 18.10.1-3, 11, 12, 15, 17.5)

Неуспевајќи да најдат наследник за да владее со огромната Македонската империја, воечките генерали на Александар влегле во

страшен конфликт кој траел со години. До 300 пред Христа Македонската империја била поделена помеѓу династиите на Антигон I, кој ја зел Македонија и Градовите-држави, на Птоломеј I, кој го зел Египет, и на Селеук I, кој ја зел Азија.

Додека со Македонија владеел Антигон II (276 – 239 п.н.е.), кој бил внук на Антигон I, таа успеала да остане стабилна монархија и да ја зацврсти својата окупација врз градовите-држави. Неговиот внук Филип V (222-179 п.н.е.) се судрил со Рим, кој во тоа време се ширел кон исток, и водел две војни. Откако римската војска го поразила Филип V во Тесалија, Македонија ги изгубила градовите-држави и била сведена на нејзините првични граници. Во третата војна, Рим конечно ја победил Македонија, која во тоа време била управувана од страна на Персеј (179-168 п.н.е.), син на Филип V. Во битката кај Пидна, 20.000 македонски војници ги загубиле своите животи, бранејќи ја својата татковина, а Персеј станал римски затвореник. Персеј подоцна починал во Италија, а македонското кралство престанало да постои. До 146 пред Христа, Македонија станала римска провинција.

Осумдесетина години подоцна, во 65 година пред Христа, Рим го освоил Селеукидското македонско кралство во Азија, кое во тоа време било управувано од македонскиот крал Антиох VII. Последно кое паднало во рацете на Рим било Птоломејското царство, во 30 година пред Христа, кое во тоа време било управувано од македонската кралица Клеопатра VII. Падот на Птоломејската династија значел и крај на македонските потомци во Египет, а со тоа и крај на последните останки на моќната македонска империја.

Римска Македонија

По последниот бунт против Римјаните во 142 година пред Христа, Македонија продолжила да постои како дел од подрачјето на Рим. Во текот на овој петвековен период, границите на Македонија се смениле неколку пати. Северната граница била најранлива и склона кон инвазија. Во еден момент, по нападот на едно варварско племе, северната граница се протегала до реката Дунав. Во 27 пред Христа, Август ја прогласил Македонија за сенаторска провинција и значително ја намалил нејзината територија. Со текот на времето, во децениите што следеле, Македонија била поделена на територии. По реформите на Диоклецијан, Македонија станала дел од епархијата Моисија (Diocese of Moisia), а во времето на Константин таа станала дел од Илирската префектура. На крајот на 4 век по Христа, Македонија била поделена на две провинции: Македонија Прима со Солун како нејзин главен град и Македонија Салуторис (Salutoris). Подоцна, во текот на 5-ти и 6-тиот век се појавило друго име: Македонија Секунда со Стоби како нејзин главен град.

Кога Македонија се нашла под римска власт, бројот на италијански колонисти се зголемил и разни варварски племиња продреле во регионот. Како римска провинција, Македонија била силно експлоатирана, а населението било оптоварувано и осирмоашувано со тешки даноци. Финансиската поддршка на администрацијата на Рим, гарнизоните и воените походи паднале на грбот на локалното население. Македонија, покрај тоа што била поробена, била, исто така, должна да обезбедува и голем број војници за римските заднински бригади.

Урбаниот живот во Македонија, за време на римското владеење, се одвивал во три различни средини: во слободните градови, колониите и општините. Во слободните градови спаѓале Еге, Пела, Бероеа, Филипи, Хераклеа, Солун, Хераклеја Линкестис и Стоби. За време на римскиот период и Хераклеја и Стоби Линкестис биле големи, важни центри лоцирани на многу прометни патишта.

Друг важен факт е дека повеќето најважни бурни настани во историјата на римскиот период имале одзив во Македонија. Римските граѓански војни, борбата меѓу Цезар и Помпеј и војната меѓу Брут и Касиус се одвивале на македонска почва. Слично, криза на Римската империја во 3-от и 4-от век, колонијалните односи со христијанството и варварски продори, исто така, имале свои корени во Македонија.

Како што споменавме порано, по поразот на Персеј во Пидна, во 168 година пред Христа, Македонија била поделена на четири региони и станала римска територија. Особено во текот на овој период Македонија била ограбувана и лишувана од своите културни богатства, вклучувајќи ги неброените уметнички споменици што се наоѓале во Солун, Пела и други културно богати градови. Богатствата на Македонија биле префрлувани во Рим и прикажувани на паради на римските улици како

трофеи од римските победи во текот на победничките прослави. По 148 година пред Христа, четирите региони на Македонија биле повторно обединети, но, во една римска провинција со Солун како главен град. Она што е, исто така, интересно е дека сите градови-држави и јурисдиции јужно од Македонија, вклучувајќи ги и Атина и Спарта, биле, исто така, анексирани и додадени на оваа голема римска провинција наречена Македонија. Ова спојување траело околу сто и дваесет години и траело до 27 пред Христа. Во 27 година пред Христа, Август го одвоил регионот за да ја формира провинцијата Македонија и провинцијата Ахаја. Во текот на сто и дваесет години Солун, а не Атина, бил главен град или „мајка-град“ на оваа огромна покраина именувана Македонија.

Македонците во Индија и Пакистан

По освојување на новите територии, Александар III градел градови и ги населувал со доселеници донесени од Македонија. Целта на секој град, на краток рок, била да обезбеди економска поддршка и морално да ги подржува локалните македонски воени напори. На долг рок, овие градови ги снабдувале сите воени барања, вклучувајќи го и обезбедувањето војници за воените походи.

Александар III изградил голем број градови северно од Хинду Куш во Бактрија и Согдијана (*Bactria and Sogdiana*) кои, по отцепување од Селеукидската династија, станале јадро на македонската цивилизација која траела долго во христијанската ера, а, донекаде, и до ден-денес.

Од македонската војска и општата популација кои се осмелиле да навлезат длабоко во Индија, траги можат да се најдат во најодалечените точки во јужниот дел на Индија. Некои, вклучувајќи ги и жените, биле регрутирани од страна на тамилските раци. Македонските жени служеше како телохранители во палатите, додека мажите служеле на отворено, како чувари.

Првиот век пред Христа донел длабока промена во политичката структура на моќ од северна Индија до Египет. Тој, исто така, донел истребување на вековните македонски владејачки династии. Крајот на македонската власт не го олеснил крајот на македонската култура во овие региони. Далеку од тоа, штом еднаш се етаблирале, Македонците продолжиле да живеат меѓу автохтоното население, постојано натурализирајќи ги нивните обичаи и култура. Во Индија барем, голем дел од оригиналните политички и административни структури воспоставени за време на античките времиња биле усвоени од страна на Индијците, а некои останале непроменети до ден-денес.

Македонската цивилизација остварила огромен престиж, не само во Азија и Индија, туку и во Рим, исто така. Самиот Рим бил, во голема мера, маѓепсан од македонската уметност, архитектура, скулптура, итн., така што со текот на времето тој, исто така, развил македонската култура.

Појава на христијанството

Не може да се каже дека апостол Павле го создал нееврејското христијанство (Gentile Christianity), но тој е одговорен за поттикнување истото да се создаде. Павле станал важен фактор во ширењето на христијанството во Македонија кога имал визија на човек, Македонец, кој го преколнувал и барал од него „дојди во Македонија и помогни ни". Павле ја протолкувал оваа визија како Божја волја да ги однесе „добрите вести“ на Исус во Македонија. „Но, кога дојдоа пред Ми'сиа, се обидоа да отидат во Битинија, но Духот на Исус не им дозволи; така, поминувајќи покрај Ми'сиа, се симнаа во Тро'а. И една визија му се појави на Павле во ноќта: човек од Македо'ни стоеше, преколнувајќи го и велејќи му, 'Дојди во Македо'ниа и помогни ни.“ И кога ја виде визијата, веднаш настојувавме да одиме во Македо'ниа, заклучувајќи дека Бог нè повика да им го проповедаме Евангелието.“ (стр. 1044, Светото Писмо, Ревидирана стандардна верзија, Холман, Филадельфија, 1952)

Постојат некои кои веруваат дека човекот во визијата на апостол Павле бил апостол Лука. Лука бил Македонец, лекар по струка, кого Павле го запознал за прв пат во Троја. Лука, можеби, имал некоја врска со Филипи за Павле да биде испратен таму. Не е познато дали Лука бил христијанин или не пред да се запознае со Павле, но сигурно бил христијанин после тоа. Лука бил голем писател и составувач на едно од евангелијата.

Тоа било околу 50 година по Христа кога Павле стапнал на европска почва за прв пат. Тоа било во македонските градови Филипи, Солун и Вегоеа каде го проповедал словото на Исус (Acta apos., XVI, id. XVII). Околу 52 и 53 година по Христа, тој испратил посланија до луѓето на Солун (Epist. Thess); потоа, во 57 година по Христа, повторно дошол во Македонија за да го проследи постигнатиот напредок. Во 63 година по Христа, повторно испратил посланија во Македонија, но, овој пат, само до луѓето во Филипи. (Epist. Philipp)

Дури и пред Павле да дојде во Македонија, легендата вели дека Марија, мајката на Исус, ја посетила Македонија. „Благословената Девица ги отстранила сите други жени од Светата Гора, за која тврдела дека е 'Нејзина Градина', откако бурите ја донеле на брегот во близина на местото на сегашниот манастир Успение ('Ivignon'). (Стр. 41, Васил Богов „Македонско откровение, Историски документи, Растресена и неповрзана модерна политичка идеологија“/Bogov, Vasil. Macedonian Revelation, Historical Documents Rock and Shatter Modern Political Ideology) Светата Гора е најсветото место во Европа и еден од најголемите монашки центри на христијанството.

Првата мисија на Павле во Македонија го однела во Филипи каде што запознал една жена по име Лидија, која се занимавала со

препродавање на ткаенини. Лидија била вдовица која продавала облека и ткаенини и била редок пример на слободна жена која живеела и работела во Македонија. Извесно време, Лидија била изложена на еврејски религиозни практики кои ги набљудувала во една колонија на Евреите кои се населиле во близина на нејзиниот дом во Тиатира. Лидија, заедно со нејзиното семејство, се верува дека е првата христијанка во Македонија покрстена од Павле. По Филипи, мисионерско патување на Павле го однело во убавиот македонскиот град Солун, каде што, во 50 година по Христа, ја основал онаа што подоцна ќе стане позната како црквата 'Златна порта', првата христијанска црква во Европа.

Почетокот на новиот милениум бил сведок на смртта на римската Република и на раѓањето на империјалниот Рим. Царевите од лозата на Август, можеби, донеле мир на империјата, но со мирот тие, исто така, донеле и занемарување, пад и изумирање. Како што е споменато претходно, до 180 година после Христа, веќе имало непогрешливи знаци на распаѓање. Покрај падот во земјоделството и економијата, империјата ги отворила своите врати за анархија кога усвоениот систем на избор на императори бил напуштен во корист на наименувања на одредени лица.

Византиска Македонија

Во текот на 313 година по Христа, од големиот имериски град Милано, царот Константин, заедно со Ликиниј, својот ко-император, испратил серија писма за да ги информира гувернерите на сите провинции да престанат да ги прогонуваат христијаните, на тој начин укинувајќи ги сите претходни анти-христијански укази. Сите имоти, вклучувајќи ги христијанските светилишта, запленети од нив во минатото, требало да бидат вратени. Овој, таканаречен „Милански Едикт“, со кој Римската империја ја променила својата политика на непријателство кон христијаните, е еден од најрешавачките настани во историјата на човештвото.

Што го предизвикало овој ненадеен пресврт?

Рационално мислителите веруваат дека Константин предвидел и сфатил дека христијанството ќе станувала сè поголема сила и дека може да се искористи да дејствува за доброто на империјата. Христијанството било резултат на променливи времиња и искористувањето на неговата моќ било од многу поголема корист отколку следењето на тековната политика што се обидува да го уништи истото.

На 8 ноември во 324 година по Христа, Константин формално ги поставил границите на неговиот нов град, околу четири пати поголем на територијата на стара Византија. Додека неговите архитекти го проектирале неговиот нов град, Константин и неговата армија, која броела околу 120.000 војници, биле позиционирани во Солун. Дури и пред да отиде во Солун, во 324 година по Христа, Константин наредил старото пристаниште на Солун да се реновира и прошири за да ја собере неговата флота од 200 воени бродови и околу 2.000 трговски бродови.

До 328 година по Христа, ѕидовите на Цариград (Константинопол) биле целосно завршени и новиот град бил свечено осветен во мај 330 година по Христа. Набргу по свеченото отворање на градот, Константин наредил изградба на две големи цркви, Света Софија (Света Мудрост) и Света Ирена (Светиот мир) и почнал со поставување на темелите на трета црква, Црквата на светите апостоли.

Пред да станат познати како Византијците или пред да бидат нарекувани како Источни правоверци, па дури и пред да станат едвај посебна империја, тие на Македонците им биле познати како православци (исправени и славни); еден антички народ обединет од заедничка (Источна христијанска) вера која преживеала до ден-денешен и која има огромно значење за верниците.

До 500 година по Христа, христијанството станала стандардна религија во Македонија, а македонскиот јазик и култура повторно се појавиле со неа.

Скромните почетоци на христијанството можеби започнале со јазикот коине, но, за порака на Исус да биде разбрана од страна на масите, таа морала да биде искажана на јазикот на масите. Денес е добро познато дека јазикот на христијанството во Македонија бил македонскиот јазик, истиот јазик што го зборуваат Македонците денес. Македонскиот јазик бил широко распространет како јазик на христијанството од страна на Кирил и Методиј.

Кирил и Методиј

Тоа било за време на владеењето на византискиот император Михаил III (842-867) кога Солун дефинитивно се етаблирал како верски и филозофски центарот на империјата. Тоа било времето кога Кирил и Методиј тргнале на серија мисии за ширење на учењето на христијанството во разни места во Источна Европа и Азија.

До осмиот век по Христа, македонските епархија била контролирана од страна на македонска архиепископија чиј центар се наоѓал во Солун, а епископии постоеле во осумнаесет градови вклучувајќи ги и Лерин, Костур, Воден и Серес.

Браќата Кирил и Методиј биле Македонци, родум од Солун, кои биле воодушевено прогласени како апостоли одговорни за ширење на македонскиот јазик и култура во земјите од Источна Европа. Биле прогласени за татковци на македонската книжевна култура. На Кирил, помладиот, му било дадено името Константин кога бил крстен. Тоа било многу подоцна кога го добил името Кирил.

Кариерите на Солунските браќа тргнала кон подобро во 862 година, кога Ростислав, кнезот на Моравија, испратил свој амбасадор во Цариград (Константинопол) кои барал мисионери способни да го подучуваат неговиот народ да чита и да пишува на својот јазик. Ростислав, исплашени од неговите моќни германски соседи, барал можност да го зајакне сојузот со Византијците за противтежа на германското мисионерска влијание во неговото кралство. Ростислав ја претпочитал црковната политика на Фотиј (Photius), тогашен патријарх на Цариград, во однос на политиката на неговиот западен колега.

Кога се дознало дека царот Михаил бил во потрага по способни мисионери, Фотиј одлучил дека Кирил и Методи биле најпогодни кандидати за таа работа. Солунските браќа, и самите Македонци, добро го знаеле солунскиот дијалект на македонскиот јазик и ја прифатиле задачата.

Старомакедонскиот јазик добро го разбирале сите народи од Источна Европа. За жал, да се подучуваат неписмени луѓе да читаат и пишуваат е полесно да се каже отколку да се направи. Иако овие луѓе имале писмена форма на јазикот што се опишувала како „линии и засеци“, тоа не бил лесен јазик за учење.

На Кирила му била позната глаголицата, но таа, исто така, претставувала премногу сложен јазик за неписмените луѓе да ја научат брзо. Според Црноризец Храбар, поборник на македонската писменост, Кирил и Методи, најпрво, се обиделе да го користат јазикот коине, а потоа глаголицата, но не можеле да постигнат соодветна изговор. Македонскиот говор бил премногу комплексен за да се запишува само со јазикот коине или со латинични букви. Кирил бил интелигентен човек и го решил проблемот со создавање на нова азбука врз основа на старите

македонски традиции. Моделот и некои букви ги базирал врз азбуката на коине јазикот, но ја збогатил истата со додавање нови букви. Позајмил неколку од глаголското писмо, а некои ги обликувал според античките македонски симболи што имале традиционално македонско значење. „Питер Хил тврди дека старословенскиот [македонски] ... бил повеќе отколку само пишан дијалект. Наивно е да се замисли дека ова создавање на писмен јазик било можно без востановена традиција. Затоа, може со сигурност да се претпостави дека постоела барем некоја традиција врз која Кирил и Методиј можеле да градат. Веројатно нивната блискост со и познавање на оваа традиција потекнувала од фактот дека тие самите биле [Македонци].“ (Стр. 198, Џон Ши, Македонија и Грција, Борба за дефинирање на нов балканска нација/ John Shea, Macedonia and Greece The Struggle to Define a New Balkan Nation)

Кога била завршена, азбуката на Кирил се состоела од 38 букви, секоја точно и прецизно претставувала еден посебен звук на македонскиот говор. Фонетската природа на јазикот на Кирила овозможувала многу едноставен изговор на зборовите. Луѓето само требало да ја научат азбуката за да ја стекнат способноста да читаат и пишуваат. Истото важи и до ден-денес.

Следејќи ги стапките на Кирил и Методиј, нивните ученици Климент и Наум Охридски го осноцале првиот македонски универзитет, Охридската книжевна школа. Триесет и пет стотини учители, свештеници, писатели и други книжевни личности произлегле од оваа Охридска книжевна школа. Нивните активности биле крунисани со положување на темелите на една македонска културна, образовна и црковна организација, каде се користела македонската азбука и каде старомакедонски јазик бил воведен во богослужбите. Формирањето на првата македонска православна епархија, која подоцна ќе прерасне во Охридска Архиепископија (за време на владеењето на цар Самоил), го означил почетокот на Македонската Православна Црква.

Средновековна Македонија

Во првата половина на 10 век, Богомилското учење се појавило во Македонија, основајќи го познатото Богомилско движења кое се ширело низ Балканот и Европа. Десеттиот век, исто така, го означил почетокот на Македонското средновековно кралство на Цар Самоил (976-1014). Кон крајот на X век, како што Византиската империја (Источното Римско царство) слабела и како што Првото бугарско царство се распаѓало поради конфликтот со Русија, така Цар Самоил бил бил во можност и бил способен да создаде големо и силно македонско средновековно кралство со центар во Охрид. Самоил освоил делови од денешната Грција, Епир, голем дел од денешната Бугарија, Албанија, Србија, Босна, Црна Гора и Далмација.

Самоил бил поразена во 1014 година од страна на византискиот император Василиј II, во битката на планината Беласица. Петнаесет илјади негови војници биле заробени и ослепени, освен еден на секои сто војници кому му било оставано само едно око за да ги води останатите кон Самоил, кој самиот ја избегнал смртта на Беласица. Но, кога ја видел својата слепа војска, Самоил претрпел мозочен удар и умрел два дена подоцна, на 6 октомври, 1014.

Четири века по падот на македонското средновековно кралство, побуните и честите промени во владеењето го нарушиле развојот на Македонија. Во XI век имало две големи востанија против византиското владеење, едно предводена од Петар Делјан, внук на Самоил, во 1040 година, а другото предводено од Ѓорѓи Војтех во 1072 година. Дванаесеттиот век посведочил за подемот на македонските феудалци Добромир Хрс во 1201 и Стрез во 1211 година.

Отоманска Македонија

И покрај многуте буни и краткотрајните окупации на српската и бугарската империја во XIII и XIV век, Македонија останала во рацете на Византија сè додека Османлиите не ја освоиле во 1389 година. Османлиите цврсто се утврдиле, не само во Македонија, туку, и во сите делови на јужниот Балкан и останале тука цели пет века. Првото од значајните движења на отпор против отоманската окупација, била Мариовоско-прилепската буна (1564 - 1565) и Карпошовото востание во 1689 година. Во XVIII век, моќната Охридската архиепископија била активна сè до 1767 година кога била укината од страна на османлискиот султан Мустафа III под притисок на патријархот во Цариград (Истанбул).

Во текот на XIX век, Грција, Србија и Бугарија, со помош на Големите сили, биле ослободени од јаремот на Отоманците и активно започнале да коваат заговор против македонскиот народ, манифестирајќи територијални аспирации. Веднаш штом биле ослободени, овие три држави станале инструменти за аспирациите на европските Големи сили и со нивна помош се стекнале со македонски територии.

Пред формирањето на бугарската држава, Грција на сите православни христијани гледала како „Грци“, бидејќи тие биле поврзани со Патријаршката црква. Но, откако Бугарија станала држава во 1878 година и ја формирала Егзархиската црква, таа го оспорила грчкиот став.

Со основањето на туѓи цркви (грчки, бугарски и српски) внатре во Македонија, а во отсуство на македонска црква, трите конкурентски држави започнале со поделба на македонскиот народ според нивната припадност на една од тие цркви, тврдејќи дека парохијаните верни на грчката црква, всушност, се Грците, додека оние верни на бугарската црква биле, всушност, Бугари и така натаму.

Тоа било токму со овој метод со кој Македонија била демографските определена, а тие податоци биле објавувани во различни статистика при крајот на XIX и почетокот на XX век.

Грците, Бугарите и Србите се користеле со многу оружја во нивниот анти-македонски конфликт, вклучувајќи и отворање училишта, во обид да се инсталира соодветен јазичен и верски идентитет, контрола врз црковната служба, влијание врз текот на градење на железница, дипломатски обиди за да ја стекнат довербата на османлискиот султан и така натаму. Трите држави, исто така, ангажирале и вооружени банди во Македонија за да инсталираат терор и да го „убедат“ населението дека е подобро да бидат живи „Грци“, „Срби“, или „Бугари“ отколку мртви Македонци.

На крајот на XIX и почетокот на XX век, Македонците настојувале да развијат свој национален идентитет како што почнале да се

организираат и да се борат да ги протераат Османлиите. За жал, тоа не било воопшто лесно, бидејќи немале поддршка од ниту една Голема сила, кралско семејство или интелигенција активни во странство. Тоа бил период на сè поголемо будење на националната свест на македонскиот народ и потрага по една слободна и независна Македонија. Благодарение на македонскиот фолклор и усната историја луѓето знаеле дека се Македонци, потомци на Александар Велики и на античките Македонци. Приказните за Александар биле раскажувани и прераскажувани од генерација на генерација.

Движењето за независност

Кон втората половина на XIX век, просветителството и образованието цветале во Македонија, поставувајќи ги темелите на современата македонска книжевност. Македонските просветители како Кирил Пејчиновиќ, Јоаким Крчовски, Партенија Зографски, Георгија Пулески, Јордан Хаџи Константинов-Џинот, Димитар и Константин Миладинов, Григор Прличев, Кузман Шапкарев, Крсте Мисирков, Никола Вапцаров и други го започнале движењето за описменување.

Деветнаесеттиот век, исто така, бил одбележан со почетокот на националната револуционерна борба за ослободување на Македонија. Негушкото востание во 1822 година, Разловечкото востание во 1876 година, односно Кресенското востание во 1878 година, имале силно влијание врз развојот на македонската национална свест. Епископот Теодосиј од Скопје започнал кампања за создавање на независна македонска православна црква и се обидел да ја возобнови Охридската архиепископија, која била укината во 1767 година. За жал, бугарското мешање ефикасно ја уништило таа идеја.

Во 1890 уште еден бунт почнал да се организира и да добива на интензитет. Студентите биле први кои стапиле во акција. Студентски револуционерни организации биле формирани во Швајцарија и Бугарија. И двете користеле различни тактики во борбата против анти-македонските шовинистички балкански пропаганди. Организирана во 1891 година, групата во Бугарија се здружиле со организацијата на македонските печалбари во Софија и имала големи успеси. Со текот на времето, повеќе организации никнале во Русија, Велика Британија и Грција, но ни една, според постигнувањата, не би можело да се спореди со онаа во Софија, наречена Млада македонска книжевна дружина, под раководство на Петар Поп Арсов. Оваа дружина млади Македонци изготвила свој устав и успеала да го издава револуционерниот весник „Лоза“. Првиот број на „Лоза“ излегол во јануари 1892 година, проследен со уште шест изданија пред Дружината да биде осудена од страна на грчкиот и српскиот печат и пред бугарскиот печат да положи право врз неа како „бугарска“. Според официјалната државна политика на Бугарија, „Македонците биле Бугари“ и секое вредно македонско творештво припаѓало на Бугарија.

Додека македонските студенти-емигрант се бореле против грчката и бугарската пропаганда и барале западна поддршка од надвор, т.е. од странство, еден историски момент се случил во Македонија. На 23 октомври 1893 година во Солун, двјца учители во средно училиште, Дамјан Груев и Антон Димитров, заедно со Петар Поп Арсов, поранешен уредник на „Лоза“, и Христо Татарчев, лекар, се собрале заедно во куќата на една книжарница, сопственост на Иван Николов, на неформален состанок за да разговараат за маките и страдањата на

македонскиот народ и што треба да се направи во врска со тоа. Како што веста се ширела, бил формиран еден комитет, сè повеќе Македонци почнале да се вклучуваат и затоа вториот (формален) состанок се одржал на 9 февруари 1894 година, што резултирал со создавањето на една револуционерна организација позната како Внатрешна македонска револуционерна организација, ВМРО.

За да ги собере масите, Организацијата го избрала харизматичниот Гоце Делчев, човек со визија наречен татко на македонската револуција и душа на движењето, кому само неколкумина му се рамни, да ја води револуцијата.

До 1896 година, ВМРО била во можност да врши влијание до точка на која таа дејствувала како држава во држава, преземајќи административни функции од Османлиите, водејќи бојкот против отоманската институции и нудејќи им заштита на изолирани села од ќесециите/разбојниците спонзорирани од Грција и Бугарија. Со текот на времето, оперативците на ВМРО успеале да навлезат во отоманската економска, образовна, па, дури, и во судската дејност.

ВМРО демонстрирала дека умее одлично да управува според нејзината способност да ја организира Македонија во седум револуционерни окрузи (Солун, Серес, Струмица, Штип, Скопје, Битола и Едрене {Дарданелите}). Таа, исто така, ги покажала и своите слабости. Откако се здружила со селани од сиромашни села и се стремела да се воздржи од било какви финансиски обврски и долгови, ВМРО се нашла во незавидна финансиска ситуација.

Недостатокот на средства за купување доволно оружје, го донело сознанието дека ова „востание“ ќе биде долго. Делчев добро знаел што сè е во прашање и колкав е залогот, но, бил трагично убиен од Османлиите на 4 мај 1903 година, пред да има можност своите планови да ги преточи во акција. Во отсуство на Делчев, Груев го презел организирањето и подготовките за започнување на Илинденското востание на 2 август 1903 година. Плановите биле благовремено направени, била подготвена воена стратегија, оружје, медицински материјали и прехранбени производи биле собрани, а и залихи биле обезбедени. Чети (борбени единици) биле организирани и нивна обука спроведена. На 26 јули 1903 година, со испраќање депеша до Големите сили преку британскиот заменик-конзул во Битола, Генералниот штабот официјално го објавил востанието. Потоа, на 28 јули 1903 година, ВМРО испатила курири, на коњи, до сите под-области со пораката „Нека започне востанието“. На истиот ден, Генералштабот го информирал директорот на Железницата на Отоманската империја да ги предупреди патниците да изберат друг начин за транспорт со цел да избегнат да бидат повредени.

По наредба Дамјан Груев од Смилево, селските чети ги комбинирале силите за да ги формираат следниве чети: чета на регионот на Смилево и

Ѓавато (650); Крушевската чета (400); Кичевската чета (350); Битолската чета (250); Охридската чета (880); чета на регионот на Ресна (450); чета на регионот на Демир Хисар (420); чета на Преспански регион (300); Костурската чета (700) и Леринската чета (450) .

Четите, под команда на способни лидери, како Дамјан Груев, Васил Чакаларов, Петар Поп Арсов, Питу Гули и други, добро пукале, вешто се бореле и постигнале значителен успех во текот на неколкуте недели пред отоманската милиција да почне да се натрупува. Локалните жители, исто така, му се приклучиле на движењето, давајќи им морална поддршка на комитите. Дури мажите од други региони, кои дотогаш не му се приклучило на востанието, ги напуштале своите домови и доаѓале да се борат заедно со четите. Со еден збор, целиот македонскиот народ поседувал волја за борба, но немал доволно пушки и муниција со која би се борел.

Како што битките се разгорувале ширум западна Македонија, така четите освојувале сè повеќе локални отомански гарнизони. Тие уништувале мостови, железнички пруги и комуникациски центри, заробувајќи многу сопственици на чифлици и накратко ослободувајќи некои региони, како што се Кичево, Демир Хисар, Костур, Лерин, Клисуреа и Невеска. Но, самите градови Костур и Лерин не биле ослободени. Најуспешната и нашироко прославена од сите битки била онаа за заземање на градот Крушево. Никола Карев ги предводел четите и во нападот и го поразил локалниот отомански гарнизон со леснотија. Македонците брзо ги зазеле повеќето стратешките точки, како на пример, поштата, градското собрание и локалната полициска станица и го прогласиле Крушево за ослободен град. Доследни на своите демократските определби, лидерите на ослободителната војска го конституирале Собранието на Крушево, кое наименуваат комитет од шеесетина членови, по дваесет од секоја од заедницата: од македонското, влашкото и од албанско население. Бил изготвен Крушевскиот манифест кој, во основа, ја признал секоја етничка заедница како рамноправен партнер во борбата и го прогласил Крушево како мултиетничка заедница. Комитетот, од своја страна, избрал извршен орган од шест делегати, по двајца од секоја заедница, кој функционираше како привремена влада. Владата, пак, од своја страна, формирала финансиска, судска и полициска власт. „Во Крушево, под зраците на привремена слобода, братство и на еднаквост, националните омрази биле растерани, а мир и слога царувале. Цели единаесет дена Крушево живеел како мала независна држава и, иако минијатурна, облечена со крв и месо, таа беше идејата која ги поттикнала Македонците да се борат против тиранијата до Илинденското востание.“ (Страна 193, Васил Богоев, Македонско откровение, Историски документи, Растресена и неповрзана модерна политичка идеологија

Bogov, Vasil. Macedonian Revelation, Historical Documents Rock and Shatter Modern Political Ideology)

За жал, Крушевската Република траела само две недели, но, таа била славна Република која засекогаш ќе го потсетува македонскиот народ на неговата вечна борба за независност и жед за слобода. Ослободувањето на Крушево им го врежа на новите македонски генерации наследството на еден безвременски и незапирлив марш кон самоопределување.

Првичниот успех на бунтот бил изненадување за Османлиите, особено со оглед што османлиските сили биле бројно супериорни во однос на оние на комитите. Четите, и покрај тоа, сепак, ги демонстрирале своите способности во битките и повеќе им парирале според волјата, отколку според нивниот број. Османлиите, за жал, биле решени да го угушат бунтот и натрупале дополнителни сили, разместувајќи вкупно 167,000 пешадијци, 3.700 коњаници и 440 парчиња артилерија (сите топови). Само Крушево бил опкружен со 20.000 отомански војници, вооружени со 18 топови против опкружената восјка од не повеќе од 1.200 востаници. Битката за повторно заземање на Крушево започнала на 12 август, кога Македонците извикувале „Слобода или смрт“ како одговор на нападот на отоманскиот топовски оган. Питу Гули и неговите луѓе се бореле херојски. Пружале трвд отпор против напредувањето на отоманските сили, но не биле дораснати на отоманскиот генерал, Бахтијар паша. Бахтијар бил вешт воен ветеран кој ги поразил четите со напаѓање на целиот регион истовремено. Регионот бил опкружен со војници, опколен со топовски оган и секое македонско упориште внатре во тоа опкружување било нападнато истовремено од сите страни, прекинувајќи им ги сите засилувања и поддршка однадвор.

Штом Крушево паднало во рацете на османлиите, другите упоришта на ВМРО почнале да се предаваат едно по едно, приближувајќи го десетнеделното востание при крај. Во Крушево, Бахтијар паша им дозволил на своите војници да вршат убиства, пљачкосувања и силувања цели три дена. Градот бил трајно уништен, 117 цивили убиени, 150 жени силувани, а 159 куќи изгорени.

Како последица на Илинденското востание, според Радин, вкупно 4.694 цивили биле убиени, 3.122 жени силувани, 12.440 куќи изгорени, 201 село срамнето со земја, 75.835 луѓе останале без своите домови, а околу 30.000 луѓе ја напуштиле земјата засекогаш, станувајќи постојани бегалци. (Страна 105, ВМРО и македонското прашање) Покрај злосторствата извршени против цивилното население во Македонија, најзначајно влијание од востанието била загубата на толку многу лидери на ВМРО.

Во текот на 1903 година, Крсте Мисирков од Пела (Постол), еден од најистакнатите имиња во историјата на македонската култура и основач на современиот македонски литературен јазик и правопис, ја објави

својата книга „За македонските работи“, во која ги срочил начелата за стандардизација на македонскиот литературен јазик.

Во 1908 година, надежите на Македонија за подобра иднина повторно биле подгреани со отпочнувањето на Младотурската револуција. Младотурското движење, предводено од Комитетот на Младотурците, имало за цел реформа на последните остатоци од Отоманската империја, со спроведување на социјални и политички реформи во Македонија. Многу Македонци, вклучувајќи го и Јане Сандански, ги поддржувале Младотурските идеали. Македонската револуционерна организација, преку Јане Сандански и новоформираната национална сојузна партија, активно учествувала во Младотурската движење со цел постигнување автономија за Македонија. За жал, и тоа движење завршило со неуспех, што го отворило патот за поделба на Македонија од страна на нејзините соседи.

Поделена Македонија

Во 1912 година, Грција, Србија и Бугарија ги здружиле силите, навлегле и ја нападнале Македонија под изговор дека ќе ја ослободат и, со помош на македонскиот народ, ја протерале турската војска во она што ќе стане познато како Прва балканска војна. Но, кога војната завршила, наместо да си заминат и да го наградат македонскиот народ за нивното учество во протерувањето на Отоманците, освојувачките армиите останале во Македонија и продолжиле да ја окупираат. Првата балканска војна завршила со потпишувањето на Договорот од Лондон, во мај 1913, но трите држави останале незадоволни со македонската територија што ја освоиле. Тоа ја предизвикало Втората балканска војна во која Македонците биле регрутирани и присилени да се борат едни против други како поткрепа на нивните окупатори. Обидите на Бугарија да спроведе нова поделба не успеале и Договорот од Букурешт во 1913 година ги потврдил исцртаните границите кои, со мали промени, останале во сила до ден-денес.

Не успевајќи да постигнат независност во 1903 година, Македонците, сега поделена, биле оставени на судбината на нивните нови господари. Грција зела 51% од Македонија (Егејска Македонија) и ја преименувале во „Северна Грција“; Бугарија анексирала 10% (Пиринскиот регион) и го укинала македонското име, а Србија презела 39% (Вардарскиот регион) и го преименувала како „Јужна Србија“. Н. Пашиќ од Србија и Е. Венизелос од Грција се согласиле за новоформираната грчко-српска граница, така што ќе има „само Срби на север и само Грци на југ“, а ќе нема „Македонци“ ниту на север, ниту на југ. Со овој договор започнало уништувањето на македонското географско, природно и етнички единство. Интензивни денационализаторски кампањи биле спроведувани во сите три дела на Македонија со цел наметнување туѓи идентитети врз македонското население, од таков вид што им одговарале на интересите на државата која го контролирала соодветниот регион. Во окупираната Македонија од српска страна (Вардарска Македонија), Србите ги етикетирале Македонците како „Јужни Срби“; во окупираната Македонија од грчка страна (Егејска Македонија), Грците ги нареувале „Славофонски Грци“, додека во окупираната Македонија од бугарска страна (Пиринска Македонија), Македонците, едноставно, биле нарекувани Бугари.

Првата светска војна

Кога Првата светска војна избувнала во 1914 година, Бугарија застанала на страната на Централните сили и до 1915 го окупирала српскиот дел од Македонија. Но, поразот на Централните сили и крајот на Првата светска војна во 1918 година довеле до потврдување на поделбата на Македонија од 1913 и Македонија повторно била оставена поделена. На Париската мировна конференција, Македонците побарале независна и обединета Македонија, но нивните барања биле игнорирани. Вардарска Македонија била повторно инкорпорирана, со остатокот на Србија, во новото Кралство на Србите, Хрватите и Словенците, кое подоцна беше преименувано во Југославија. Македонците повторно биле регрутирани од страна на окупаторите и уште еднаш присилени да се борат и да ги даваат своите животи во војни на други народи.

Периодот помеѓу Големите војни

Од 1913 година, сите последователни грчки влади спроведувале денационализаторска политика на територијата на Македонија окупирана од Грција за да искоренат сè што е македонско, вклучувајќи имиња на македонските села, градови, гратчиња, реки и езера. На пример, малата рекичка која се појавила на мапите пред 1913 година како Црна Река на планината Олимп, а која се влива во Егејското Море, била преименувана во Мавронери (црна вода) на грчките карти од страна на грчките картографи по 1913 година. Кутлеш бил преименувана во Вергина, а Кукуш станал Килкис. Со текот на годините, ова било правено за секој топоним и хидроними што постоеле. Македонските семејства, исто така, биле принудени да се откажат од своите родени презимиња и да ги користат само новите имиња што „звучат грчки“.

За време на диктатурата на Метакса, Македонците биле изложувани на брутално угнетување. На луѓето не им било дозволено да зборуваат на јазикот што единствено го знаеле, им биле пишувани високи парични казни и биле принудувани да пијат ризинус како казна доколку говорат на мајчиниот јазик. Македонскиот јазик бил забранет и прогласен за нелегален и покрај фактот дека во 1924 година, под надзор на Лигата на народите, Грција го признала неговото постоење како посебен јазик кога го објавила „Абецедарот“, буквар на македонски јазик, за потребите на македонски деца.

Периодот меѓу двете светски војни исто така бил исполнет со постојани напори да се смени ситуацијата во Македонија и да се најде начин да се поништи нејзината поделба. Во 1925 година, ВМРО (Обединета) била формирана во Виена под раководство на Димитар Влахов, Павел Шатев, Георги Занков, Ризо Ризов, Владимир Поп Тимов и Христо Јанков. Нивната цел била да се ослободи Македонија во нејзините географски и економски граници и да се создаде самостојна политичка единица што ќе стане рамноправна членка во идната балканска федерација. Во 1935 година, едно македонско национално движење било основано во српскиот окупиран дел на Македонија, а во 1938 година првата збирка песни од Венко Марковски, насловена „Оган“, била објавена на македонски јазик. Во 1939 година, збирка песни од страна на првиот современ македонски поет, Кочо Рацин, со наслов „Бели мугри“, била објавена на македонскиот јазик. Во 1940 година, демократската група Македонци предложиле политичка програма за национално и социјално ослободување на Македонија.

Втората светска војна и Македонците во Југославија

Во април 1941 година, Германија ја нападна Југославија и ја отвори вратата за фашистичкиот сојузник, Бугарија, да ја окупира, речиси, сета географска Македонија.

На 11 Октомври 1941 година, македонскиот народ започна војна за ослободување од бугарската окупација и до 1943 година антифашистичкото расположение му даде поддршка на сè посилното комунистичкото движење кое подоцна ја формираше Комунистичката партија на Македонија. Во текот на истата година, отпочнаа голем број движења за ослободување и за преземање на власта, а и првите македонски воени единици беа формирани ширум целиот географски регион на Македонија. Штабот на Народноослободителната војска објави манифест за своите цели за ослободување на Македонија. На првото заседание на Антифашистичкото собрание на народно ослободување на Македонија (АСНОМ) се одржа на 2 август, 1944 година, во манастирот Св. Прохор Пчински. Четириесет и една година по Илинденското востание од 1903 година, претставници од сите делови на Македонија се собраа заедно за оваа пригода и одлучија да донесат устав за современата македонска држава која ја наменуваа „Народна Република Македонија“. Президиумот на АСНОМ беше формиран со Методија Андонов Ченто, како нејзин прв претседател, и беше донесена одлука за формирање на современа македонска држава која ќе стане дел од новата Федеративна Југославија. Во април 1945 година, првата македонска влада беше формирана со Лазар Колишевски како нејзин прв претседател. Во 1958 година, Охридската архиепископија беше возобновена, а во 1967 година беше прогласена и нејзината автокефалност. Македонскиот народ, барем во еден дел од Македонија, конечно, беше слободен сам да раководи со себе.

Грчката граѓанска војна и Македонците во Грција

По Варкискиот договор од декември 1945 година, употребата на името „Македонија“ и на македонскиот јазик повторно беа забранети во Грција. Грчките власти повторно почнаа да применуваат терористички тактики против македонското население. Според статистичките податоци, само во 1945-1946 година: 400 убиства биле регистрирани; 440 жени и девојки биле силувани; 13.529 биле интернирани на грчките острови; 8.145 затворени во грчките затвори; 4.209 обвинети; 3.215 осудени на казна затвор; 13 доведени до лудило како последица од тортура во затворите; 45 села напуштени; 80 села опустошени; 1.605 семејства ограбени, а 1.943 семејства протерани.

Во текот на Грчката граѓанска војна од 1946 до 1949 година, многу Македонци се бореле на страната на Грчката комунистичка партија (ККЕ), едноставно затоа што таа им ветувала човекови и национални права. Од 35.000 војници регрутирани во Демократската армија на Грција (ДАГ), проценето е дека околу половина биле Македонци. За време на конфликтот, 87 македонски училишта биле отворени, каде учеле и се хранеле околу 100.000 ученици. Се објавувале, исто така, и македонски весници, како „Непокорен“, „Зора“, „Единство“ и „Борец“, а се формирале и културни и уметнички здруженија.

За жал, по поразот на ДАГ сите придобивки биле изгубен, а следеле ужасни последици за македонскиот народ. 28.000 македонски деца-бегалци, кои биле евакуирани во земјите на Источна Европа за да се спасат од конфликтот, биле трајно одделени од своите семејства. Грција не ги сакаше назад, па тие станаа постојани бегалци прогонети во Источна Европа и Советскиот Сојуз.

Борците, кои се бореле на страната на партизаните што успеале да избегаат од нападот на грчките ројалисти, биле протерани на Советскиот Сојуз и во други земји од Источна Европа. Подоцна, повеќето се вратија на Република Македонија или се приклучија на нивните семејства кои емигрирале во САД, Канада и Австралија.

Илјадници Македонци ги загубија своите животи додека се бореа за слободата на својот народ, а голем број македонски села беа изгорени до темел од страна на грчките ројалисти.

Кон крајот на 1950-тите, жителите на неколку села во Лерин (Флорина), Костур (Касторија) и Воден (Едеса) беа принудени да се заколнат на лојалност кон Грција и да се откажат од својето македонско потекло и припадност и од својот мајчин јазик.

Оваа политика на денационализација, сепак, наиде на отпор бидејќи македонскиот народ продолжи да се чувствуваат како Македонци и да зборуваат на македонски јазик кришум.

Со неминовниот распад на Југославија, угнетените Македонци во Грција, исто така, почнале да чувствуваат ентузијазам и започнале да

формираат свои движења кои вродиле со такви организации како Македонското движење за балкански просперитет и партијата „Виножито“.

Во врска со развојот на настаните со Македонците во Грција, на 8 септември 1995 година, членовите на етничката македонска политичка партија во Грција, партијата „Виножито“, отвори своја канцеларија во Лерин.

На 19 јануари, 1997 година, Втората конференција на партија „Виножито“ се одржа во Лерин и на неа учествувале 76 делегати од сите локални единици. Бил усвоен еден политички манифест, како и организациони принципи, а бил избран и Централен совет составен од 19 члена.

Централниот совет ја одржал својата прва седница во Воден, на 26 Јануари 1997 година, и избрал петчлен Политички секретаријат, Економската комисија, Совет на уредници, итн.

Во својот политички манифест, партијата „Виножито“ ја објавила својата желба да соработува со сите демократски и анти-националистички сили во земјата во борбата за мир и европска интеграција.

Партијата „Виножито“ е членка на Европската слободна алијанса која со децении се бори за правата на лица, народи и региони без државјанство.

Друг развој во однос на Македонците во Грција вклучува отворање на грчки огранок на Европското биро за помалку употребувани јазици (European Bureau for Lesser Used Languages (EBLUL), организација посветена на зачувување на помалку употребуваните јазици во Европа.

Ширум Европската унија не помалку од четириесет милиони луѓе говорат на јазик во нивниот секојдневниот живот што се разликува од официјалниот јазик на државата во која живеат. Во моментот, оваа бројка претставува 10% од вкупното европско население, но, наскоро, со проширувањето на Унијата, бројот на луѓето кои зборуваат различен јазик од официјалниот јазик на нивната држава ќе биде многу, многу поголем. Грција исто така, не е исклучок, колку и енергично државата може да го негира тоа; фактите зборуваат сами за себе. Многу повеќе отколку еден занемарлив дел од грчкото население е двојазичен. Не е можно да се обезбедат прецизни бројки, бидејќи ниту еден од пописите спроведени до ден-денес не го вклучуваат прашањето за јазикот. Единствениот исклучок бил пописот од 1920 година, но бројките, добиени за северните региони на земјата, никогаш не беа објавени.

Уште повеќе, долгогодишната политика на маргинализација и потиснување успеа, природно доволно, да го намали вистинскиот број на оние кои зборуваат на неофицијални јазици. Овој непријателски третман на оние кои говорат повеќе јазици во Грција има свои почетоци во раните денови на современата грчка држава, пред 170 години. Во оние

области на земјата каде што преовладувал аравантскиот јазик, се вложувале секакви напори за да се обесхрабри неговата употреба. Има, можеби, некои оправдување за ова во очајничките напори да се обединат регионалните населенија во една единствена грчка држава, при што како средство за оваа цел се користи политиката на хомогенизација на различните популации.

Македонците, како што е Насе Парисис, кој во моментот е претседател на грчкиот огранок на ЕБЛУЛ, се стремат за воведување на македонскиот јазик во грчкиот образовен систем.

Во 1995 година, организацијата Human Rights Watch – Хелсинки, ја осуди Грција за угнетување на нејзиното етничко македонско малцинство, кое Грција негира дека постои. И Амнести Интернешанал и Европскиот парламент апелираа до Грција да го признае македонскиот јазик и да престане со угнетување на етничките Македонци кои живеат во нејзините граници.

Македонците во Бугарија

Политичките промени по капитулацијата на фашистичка Бугарија и државниот удар од 9 септември 1944 година позитивно се одразија врз Македонците во Пирин. На 9 август 1946 година, Комунистичката партија на Бугарија, под водство на Георги Димитров, официјално ја призна македонската нација и правото на делот од Македонија, контролиран од Бугарија, да се приклучи кон НР Македонија. По Втората светска војна, Македонците во Бугарија беа признати како одделна и посебна етничка група. Демографските податоци од повоениот попис во 1946 година покажаа дека најголемиот дел од населението во Пиринска Македонија се изјасниле како етнички Македонци. Следеше период на културна автономија и афирмација на македонските национални и културни вредности. Македонскиот литературен јазик и национална историја беа воведени во образовниот систем и, речиси, 32.000 ученици учеа македонски јазик. Во 1947 година во Горна Џумаја (Благоевград), беше отворена првата македонска книжарница, читална и регионален Македонски народен театар. Македонски весници, како што се „Пиринско дело“, „Нова Македонија“, „Млад борец“ и други беа, исто така, објавувани. Беа формирани литературни, културни и уметнички асоцијации што придонесуваа за ширење на македонската култура.

Во пописот од 1956 година, спроведен од страна на бугарската влада, 63,7% од населението што живее во Пиринска Македонија се изјасниле како Македонци. Од тој попис и по Титовото раскинување на односите со Русија и Бугарија, Бугарија го промени својот став и негираше секакво постоењето на Македонци, забранувајќи на тој начин изразување на македонското потекло и употребата на македонскиот и јазик. Друг попис, спроведен во 1965 година, прикажуваше дека само 8.750 или помалку од 1% од вкупното население што живее во областа на Благоевград се Македонци. Ова беше регион со најголем прикажан процент на Македонци што живеат таму според претходниот попис.

Во 1989 година, група Македонците ја формираа Обединетата македонска организација - Илинден (ОМО Илинден) со цел стекнување културна и национална автономија за Македонците во Пирин. ОМО Илинден - Пирин е политичка партија на македонското малцинство во Бугарија. Таа беше регистрирана како политичка партија во 1999 година и учествуваше во општинските избори, во октомври во 1999 година, кога беа избрани пет локални функционери. Но, на 29 февруари 2000 година, Уставниот суд во Бугарија ја прогласи ОМО "Илинден" - ПИРИН за неуставна. Ова беше директно кршење на правото на слобода на здружување и правото на слобода од дискриминација.

Бугарската влада одбива да го признае постоењето на бројното македонско малцинство во Пиринска Македонија и продолжува да ги

крши неговите основни човекови права. Членовите и симпатизерите на ОМО Илинден - Пирин (политичка партија и организација за човекови права) и ОМО Илинден (организација за човекови и малцински права) ги снимаат на видеоленти, ги малтретираат, тепаат, казнуваат и, дури, ги затвораат само затоа што го декларираат својот етнички македонски идентитет.

Македонците во Албанија

На локалните избори во Албанија, што се одржаа на 18 февруари 2007 година, еден Македонец од партијата Македонска алијанса за европска интеграција (МАЕИ) беше, за прв пат, избран за градоначалник. Едмонд Темелко, 36-годишниот ветеринар, сега политичар, ја освои градоначалничката позиција во општината Преспа, што го прави да биде првиот Македонец избран во Албанија.

Македонците во Албанија сè уште не може целосно да ги уживаат и користат своите основни човекови права, како што се образование на својот мајчин јазик, користење на македонските национални симболи и учество во државните институции. Македонците вложуваа огромни напори за успешно да ја регистрираат својата политичка партија, Македонска алијанса за европска интеграција, што е едно од главните постигнувања за Македонците, бидејќи тие покажаа зрелост и гласаа за себе. На тој начин, му покажаа на албанското општество дека тие се дел од истото општество и дека ќе земат активна улога во решавањето на прашањата во земјата.

Општината Преспа има девет градови населени, претежно, со етнички Македонци кои зборуваат на својот јазик и го негуваат сопственото културно наследство. Македонскиот јазик ќе стане втор службен јазик и на сите македонски места ќе им бидат вратени нивните оригинални имиња кои беа сменети за време на режимот на Енвер Хоџа.

Албанија го доби регионот на Мала Преспа од Грција, во 1919 година, во замена за неколку албански територии во Епир.

Република Македонија

Кога Федеративна Југославија започнаа да се распаѓа во доцните 1980-ти, Македонците во Народна Република Македонија ја бараа својата шанса за конечно да создадат сопствена држава. На 8 септември 1991 година, на референдум, 95% од квалификуваните гласачи одобрија и прифатија суверена и независна Република Македонија, со Киро Глигоров за нејзин претседател.

Волјата на народот беше потврдена на 18 септември 1991 година во Собранието на Република Македонија со Декларација за прифаќање на резултатите од референдумот.

Следниот важен чекор во зацврстувањето на државата беше усвојувањето на Уставот, на 17 ноември 1991 година, кој беше дополнет по конфликтот во 2001 година и по потпишувањето на Охридскиот рамковен договор.

Меѓународно правниот субјективитет на државата беше признат на 8 април 1993 година со акламација во Генералното собрание на ОН. Македонија беше примена како 181 рамноправна членка.

Плашејќи се дека може да ги загуби македонските окупирани територии, Грција беше првата која се спротивстави на независноста на Република Македонија.

Иако Европската заедница призна дека Македонија ги исполнува условите потребни за официјално признавање, поради спротивставувањето на Грција, која веќе беше членка на заедницата, Европската комисија реши да го одложи признавањето. Грција, исплашена дека Македонија може да поднесе историски, културни и јазични барање во однос на (Егејска) Македонија, односно окупираниот дел од Македонија од страна на Грција, инсистираше на тоа дека новата држава нема право да го употребува името „Македонија“ и нема право да го користи амблемот на античка Македонија на своето знаме. Во јули 1992 година се одржаа масовните демонстрации на Македонците во главниот град Скопје поради неуспехот да се добие признание. Но, и покрај грчките противења, Македонија во 1993 година беше примена во Обединетите нации под привремената референца (неофицијалното име) „Поранешна Југословенска Република Македонија“. Следеше воспоставување целосни дипломатски односи со голем број земји на Европската заедница, додека Русија, Кина, Турција, Бугарија и повеќето земји ги игнорираа приговорите на Грција и ја признаа Македонија под нејзиното уставно име „Република Македонија“.

Грција, незадоволна од резултатите, во февруари 1994 година воведо трговско ембарго кон Македонија, во обид да го принуди претседателот Глигоров да направи промена на името на својата земја, нација и јазик и да го измени Уставот за да се отстрани член 47 кој предвидува дека „Република Македонија се грижи за статутот и правата на припадниците

на македонскиот народ во соседните земји, како и за македонските иселеници, го помага нивниот културен развој и ги унапредува врските со нив.“ Иронично, Грција, исто така, има сличен член во нејзиниот Устав, како што е нормално за секоја земја во светот да се грижи за своите малцинства во други земји.

Соочена со економски колапс и оставена без никаква поддршка од меѓународната заедница, Македонија немаше друг избор освен да го промени своето знаме и Уставот, по што Грција го укина ембаргото.

Сеуште опоравувајќи се од грчкото ембарго, од меѓународното ембарго наметнато врз Србија, нејзин традиционален трговски партнер, и од нерешените прашања со Грција, Република Македонија се соочи со нов, поинаков вид проблеми - со војна дома.

Поради конфликтот на север од Македонија и како резултат на бомбардирањето на НАТО на Србија, прилив од воени бегалци, чија бројка достигна триста илјади, влезе Македонија. Тоа создаде економски но, и политички, притисок врз осиромашената Македонија која, од една страна, мораше да се справи со 15%-ен пораст на населението во текот на само една ноќ и, од друга страна, со критиките од разни групи за човекови права за начините на кои таа се справуваше со грижата за бегалците.

Уште таа криза не беше завршена, кога вооружени групи албанските борци се прелееја од конфликтот во Србија и почнаа да се инфилтрираат и да предизвикуваат проблеми во Македонија. Во 2001 година овие нелегални банди, прво наречени како терористи, а подоцна како „борци за слобода“ од страна на Западот, почнаа да заземаат објекти, а подоцна и цели села во западна Македонија. Првично, на овие банди се гледаше како на безопасни, но кога тие почнаа да се наметнуваат со ограничување на патувања, киднапирања, мачење цивили и прекинување на електричната енергија и снабдување со вода на различни заедници, македонската полиција и војска започнаа да ги гонат. Веднаш следеше силна реакција од западните медиуми, кои, и покрај нивните насилни акти, гледаа на албанските банди како борци за човековите права, а на македонската влада и на народот - како агресори.

Оваа војна изврши голем притисок врз македонската економија и создаде долготрајна поделба меѓу македонската и албанската заедница внатре во Македонија, заедници кои коегзистираа и имаа мирен соживот со векови.

Војната траеше околу шест месеци и официјално заврши со потпишувањето на Охридскиот договор на 13 август 2001 година.

Во согласност со Охридскиот мировен договор, меѓународната заедница беше поканета да го поддржи предизвикувачкиот пат на Македонија што ја водеше од работ на граѓанска војна, во август 2001 година, до мир, стабилност и интеграција во евроатлантските структури.“

Како одговор на барањето за помош на НАТО, доставено од страна на македонскиот претседател Борис Трајковски на 20 јуни 2001, оваа воена организација изготви оперативен план, кој беше посветен на мирот и стабилноста на Република Македонија. Сепак, НАТО наметна три услови за да помогне во решавањето на кризата: склучување политички договор помеѓу различни партии во Република Македонија, примирје поврзано со амнестија за членовите на т.н. ОНА и, конечно, ветување за целосна демилитаризација од т.н. ОНА. Штом македонските политички партии го потпишаа Охридскиот мировен договор, патот беше отворен за првата мисија на НАТО во Република Македонија. Воената поддршка на НАТО дадена на Република Македонија ефективно започна на 27 август 2001 година, со операцијата „Суштинска жетва“ [task force harvest (TFH)]. Ова мисија, предводена од Велика Британија, вклучувше брзо распоредување на 4.600 сојузнички војници на кои им беа дадени упатства да го исполнат ветувањето на НАТО да му помогне на македонскиот народ во собирање и уништување на оружје и муниција предадени на доброволна основа од етничките албански екстремисти.

Како резултат на значителното подобрување на безбедноста во земјата, властите на Република Македонија и на НАТО, конечно, одлучија да ја привршат мисијата на 15 декември, 2002 година. "([Http://www.airserbia.com/magazin/bozinovski / eu-nato/eu-nato_in_macedonia.htm](http://www.airserbia.com/magazin/bozinovski/eu-nato/eu-nato_in_macedonia.htm))

Русија и Кина, ја признаа Република Македонија со нејзиното легитимно име.

Македонците во дијаспората

Македонци денес живеат во Канада, САД, Австралија и ширум светот, но не завршија онаму каде што се сега само по некоја случајност. Речиси секој Македонец што се наоѓа надвор од Македонија денес е, или политички, или економски бегалец, кој бил избркан од својата татковина поради угнетување, насилство и економски тешкотии.

Крајот на XX век претставува пресвртница во историјата на македонскиот народ. Безнадежно бројчано надминат, голем дел се бореа за својата слобода и независност во големото и жестоко национално Илинденско востание во 1903 година, но, изгубија од Османлиите.

Канада, Австралија и САД беа ретко посетени и, речиси, непознати за Македонците пред 1903 година. Оние кои се осмелија да дојдат во овие далечни земји беа, претежно, печалбари во потрага да заработат пари и да се вратат дома за да ги инвестираат. Никој во тоа време не се занесуваше ниту со најмала идеја трајно да се насели во овие земји. За жал, неуспешното востание од 1903 година предизвика катастрофални последици за македонскиот народ и ги натера да побегнат во странство за да се спасат самите себеси.

За жал, македонската ситуација не се подобри во текот на годините и сè повеќе и повеќе Македонци беа протерувани од Македонија, најмногу за време на Балканските војни кога Македонија беше нападната, окупирана и поделена помеѓу Грција, Србија и Бугарија, и подоцна за време на Првата и Втората светска војна, како и за време на Грчката граѓанска војна.

Откако ја оставија својата татковина како воени бегалци, огромното мнозинство Македонци емигрираа во Канада, САД и Австралија, каде што си изградија нови домови. И покрај тоа што сега живеат во странство, повеќето Македонци живо се интересираат за нивната поранешна татковина, секогаш надевајќи се дека ситуацијата во Македонија, особено во деловите окупирани од Грција и Бугарија, ќе се подобри, така што еден ден тие ќе може да се вратат и да си го побараат назад она што некогаш било нивно. Ова е особено точно за македонските бегалци од Грчката граѓанска војна, особено за 28.000 деца-бегалци, кои беа протерани од Грција во екот на Грчката граѓанска војна во 1948 година и кои сè уште чекаат, до ден-денес, да бидат вратени назад.

Иако сега живеат надвор од Македонија, овие луѓе чувствуваат дека имаат право да бидат припоени за нивните родни места и да го кажат она што се случува со нивните домови и имоти.

Македонија е дом на сите автохтони Македонци, без разлика каде живеат и, како такви, тие имаат право да си ја определат својата сопствена судбина.

Библиографија

- Bogov, Vasil. Macedonian Revelation, Historical Documents Rock and Shatter Modern Political Ideology. Western Australia, 1998.
- Borza, Eugene N. In the Shadow of Olympus The Emergence of Macedon. Princeton: Princeton University Press, 1990.
- Brailsford, H. N. Macedonia Its Races and their Future. New York: Arno Press, 1971.
- Clogg, Richard. A Short History of Modern Greece. Cambridge: Cambridge University Press, 1986.
- Connolly, Peter. Greece and Rome at War. Macdonald Phoebus Ltd, 1981.
- Dakin, Douglas M.A., Ph.D. The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913. Salonika: Institute for Balkan Studies, 1966.
- Dimitri, Michael A. The Radiance of Ancient Macedonia. Fort Wayne, 1992.
- Durant, Will. The Story of Civilization Caesar and Christ, A History of Roman Civilization and of Christianity from the Beginnings to A.D. 325. Toronto: Simon & Shuster, 1994.
- Franzius, Enno. History of the Byzantine Empire. New York: Funk & Wagnalls, 1967.
- Green, Peter. Alexander of Macedon, 356-323 B.C., A Historical Biography. Berkeley: University of California Press, 1991.
- Green, Peter. Alexander to Actium, The Historical Evolution of the Hellenic Age. Berkley: University of California Press, 1990.
- Hammond, Nickolas G. L. The Miracle that was Macedonia. London: Sidwig and Jackson, 1991.
- Imber, Colin. The Ottoman Empire, 1300-1650 The Structure of Power. New York: Palgrave Macmillan, 2002.
- Johnson, Paul. A History of Christianity. New York: Atheneum, 1976.
- Karakasidou, Anastasia N. Fields of Wheat, Hills of Blood. Chicago: The University of Chicago Press, 1997.

Papagiannopoulos, Apostolos. Monuments of Thessaloniki. Thessaloniki: John Rekos & Co., 1980.

Peters, F.E. The Harvest of Hellenism A History of the Near East from Alexander the Great to the Triumph of Christianity. Simon and Schuster, 1970.

Quataert, Donald. The Ottoman Empire, 1700-1922. New York: Cambridge University Press, 2000.

Radin, A. Michael. IMRO and the Macedonian Question. Skopje: Kultura, 1993.

Shea, John. Macedonia and Greece The Struggle to Define a New Balkan Nation. London: McFarland & Company Inc., 1997.

The Holy Bible, Revised Standard Version, Philadelphia: Holman, 1952.

Wells, H.G. The Outline of History. New York: Garden City Books, 1961.

What Europe Has Forgotten: The Struggle of the Aegean Macedonians, A Report by the Association of the Macedonians in Poland.

Woodcock, George. The Greeks in India. Faber and Faber Ltd, 1996.

Антички историчари: Ариан, Плутарх, Диодор, Јустин, Херодот, Полибиј, Куртиј, Тракимахиј, Ливиј, Демостен, Исократ, Тукидид, псевдо-Ирод, Медеј на Лариса, псеудо-Калистан, Павзаниј, Ефор, пресудо-Скилак, Дионисиј син на Калифон, Дионисиј Периегет, Птоломеј од Александрија (Географија) и Страбон.